

Obsah

Úvod	11
1. Epistemologie a francouzská epistemologie	15
1.1 Klasické pojetí vědy a jeho kritika	18
1.2 Vztah vědy a filosofie	23
1.3 Filosofie kontingence – Émile Boutroux	25
1.3.1 Krize filosofie a nová fáze spiritualismu	27
1.3.2 Kontingence světa a svoboda ducha – metafyzikou proti determinismu	31
1.3.3 Epistemologie ve službách metafyziky – epistemologií proti determinismu	36
1.3.4 Od metafyziky k epistemologii – Boutrouxův vliv	42
1.4 Institucionalizace filosofie	46
2. Konvencionalismus	53
2.1 Henri Poincaré	54
2.1.1 Geometrický konvencionalismus	55
2.1.2 Geometrie a zkušenost (první spor s Russellem)	61
2.1.3 Obecná teorie poznání	64
2.1.4 Krajní konvencionalismus Édouarda Le Roye	66
2.1.4.1 Starý a nový pozitivismus	66
2.1.4.2 Metafyzicko-teologické pozadí a hodnota vědy	69
2.1.4.3 Kritické ohlasy	71
2.1.5 Konvence a fyzika	77
2.1.6 Matematika není logika (druhý spor s Russellem)	81
2.2 Pierre Duhem	86
2.2.1 Fyzikální teorie mimo metafyziku i pozitivismus	87
2.2.2 Epistemologie a fyzika věřícího	94
2.2.2.1 Energetismus a přirozená klasifikace	95
2.2.3 Předmět a struktura fyzikální teorie	100
2.2.3.1 Teorie není vysvětlením, ale klasifikací	102
2.2.3.2 Teorii nelze empiricky vyvrátit	105
2.2.3.3 Volba hypotéz	107

2.2.4 Dějiny vědy	108
2.2.4.1 Středověká věda a kontinuita vývoje	108
2.2.4.2 Záchrana fenoménů a systém světa	112
2.2.5 Duhem a Poincaré	119
2.3 Gaston Milhaud	121
2.3.1 Svobodná volba proti empirismu i apriorismu	122
2.3.2 Zákon čtyř stadií	125
2.4 Vliv konvencionalismu	127
3. Léon Brunschvicg	137
3.1 Kritický idealismus – filosofie ducha, nikoli přírody	138
3.1.1 Filosofie pojmu a filosofie souzení	141
3.1.2 Nová podoba idealismu	148
3.2 Historicko-epistemologická díla	149
3.2.1 Lévy-Bruhlovo zkoumání mentality a epistemologie	151
3.2.2 Filosofie souzení a vývoj matematického myšlení	160
3.2.2.1 Cesty matematicismu	161
3.2.2.2 Aritmetismus a logistika	167
3.2.2.3 Intuice a rozum	168
3.2.2.4 Vývojové hledisko (až ke kořenům)	170
3.2.3 Vývoj pojetí kauzality ve vztahu ke zkušenosti	174
3.2.3.1 Cesty k autonomii myšlení	174
3.2.3.2 Dogmatismus a kritika	177
3.2.3.3 Konvencionalismus a hodnota vědy (mezi skepticizmem a dogmatismem)	180
3.2.3.4 Relativizace dichotomie apriorního a empirického ...	182
3.2.4 Pokrok vědomí	186
3.3 Intelektualismus a intuicionismus	194
4. Émile Meyerson	197
4.1 Antipozitivismus: ne zákony, ale příčiny	199
4.2 Skutečnost a její vnímání	203
4.2.1 Bergsonovská metafyzika a Meyerson	205
4.3 Vysvětlení ve vědách	207
4.4 Nové vědecké teorie	210
4.5 Meze konvencionalismu a nejednoznačný vztah k pozitivismu	212
4.6 Postup myšlení	217

5. Hélène Metzgerová	221
5.1 Filosofická metoda v historiografii vědy: historiografie jako hermeneutika ducha	224
5.2 Metodologická východiska: vztah teorie–empirie, nedourčenost a mentalita jako apriori	227
5.3 Myšlení spontánní a myšlení reflexivní	228
5.3.1 Analogie jako instinkt myšlení	231
5.4 Kulturně specifické apriori jako předmět totální historie	233
5.5 Epistemologie historiografie vědy	235
6. Přímí dědicové	241
6.1 Gaston Bachelard	241
6.1.1 Periodizace vývoje myšlení a nový duch vědy	244
6.1.2 Konstruktivismus a kritika kontinuumu	246
6.1.3 Epistemologické překážky	249
6.1.4 Směrem k nekarteziánské epistemologii	253
6.1.5 Racionálno není vše	257
6.2 Alexandre Koyré	258
6.2.1 Studium odlišných mentalit	259
6.2.2 Nové paradigma v historiografii vědy: zapomenout, co známe	262
6.2.3 Proměny rozumu a vědecké revoluce	263
6.2.4 Dialektika vědeckých revolucí	264
6.3 Jean Piaget	265
6.3.1 Proměnlivost mysli a vývojová psychologie	266
6.3.2 Psychologické potvrzení Brunschvicgovy filosofie, nebo její aplikace na psychologii?	269
6.3.3 Psychologie ve službách epistemologie	270
7. Ne-epistemologický závěr	274
Literatura	277
Jmenný rejstřík	289